

CELEBRACIÓ DELS 30 ANYS DE L'INSTITUT D'ESTUDIS PENEDESENCS

RESUM

Breu síntesi de la celebració, el dia 5 d'octubre, a Vilanova i la Geltrú, dels 30 anys de la fundació de l'Institut d'Estudis Penedesencs, amb els parlaments de l'actual president, Joan Solé i Bordes, i del segon president de l'IEP, Esteve Cruanyes i Oliver.

ABSTRACT

Brief summary of the celebration held on 5th October in Vilanova i la Geltrú commemorating the 30th anniversary of the founding of Institut d'Estudis Penedesencs, with speeches delivered by current President Joan Solé i Bordes and IEP's second President Esteve Cruanyes i Oliver.

Amb una nombrosíssima assistència l'Institut d'Estudis Penedesencs va celebrar, el divendres 5 d'octubre, a l'espai Museu del Ferrocarril de Vilanova i la Geltrú, l'acte central commemoratiu dels trenta anys de la seva fundació (tot i que el dia exacte va ser el 15 de maig del 1977). Hi van ser presents, entre altres, el delegat territorial del Departament de Cultura de la Generalitat, Jordi Roca; l'alcalde de Vilanova, Joan Ignasi Elena; la regidora de Cultura vilanovina, Isabel Pla; el diputat tarragoní Joaquim Nin, Xavier Ramos, conseller de Cultura del Consell Comarcal de l'Alt Penedès, així com representants del Consell Comarcal del Garraf, de l'Ajuntament del Vendrell i d'altres ajuntaments i entitats penedesenques i dels centres d'estudis de Catalunya, entre aquests el vicepresident de l'Institut Ramon Muntaner de Centres d'Estudis de Parla Catalana, Carles Riba.

En una primera part, celebrada a la sala d'actes del museu, la rapsoda Montserrat Lago va llegir una composició del poeta sitgetà David Jou especialment dedicada a l'efemèride i tot seguit Pilar Garcia, directora del Museu, va donar la benvinguda als assistents. Joan Solé i Bordes, president de l'IEP, va remarcar en el seu parlament que hi havia una voluntat explícita de celebrar els trenta anys a Vilanova i va recordar la línia que ha mogut l'entitat en aquestes tres dècades, amb una perspectiva de futur que passa per refermar els vincles de la cultura al Penedès, incorporar noves generacions i nouvinguts i esdevenir un centre de referència. Al mateix temps, va agrair la col·laboració de totes les persones i entitats que han fet possible aquests trenta anys de labor i va presentar la nova imatge i web de l'entitat.

Tot seguit, en nom dels fundadors de l'entitat va prendre la paraula l'arbocenc Esteve Cruanyes, segon president de l'IEP, el qual va recordar la fundació i la voluntat inicial de l'entitat i va esmentar el nom de nombroses persones ja desaparegudes que van contribuir a aquesta empen-

ta dels primers moments. Tot seguit Jordi Roca, del Departament de Cultura de la Generalitat, es va referir al procés històric de formació d'entitats com aquesta, nascudes a les acaballes del franquisme però que, amb constància i voluntat, han portat a terme una labor ben remarcable. Va cloure l'acte l'alcalde Joan Ignasi Elena, el qual va agrair que l'IEP hagués volgut celebrar les tres dècades d'activitat a Vilanova i la Geltrú, a la vegada que va fer esment de l'Institut com a punt de referència en la identitat del territori i de reconeixement dels seus trets a través de la labor d'estudi i recerca.

En una segona part de l'acte, celebrada a les cotxeres de la rotonda del museu, les més de dues-centes persones assistents van poder gaudir de la música popular del grup vendrellenc Ço de Botafoc, tot d'una es van enlairar trenta coets que volien fer referència als anys de l'IEP, un detall deferència d'Isidre Penyella de la sitgetana Pirotècnia Igual. L'acte es va cloure amb un aperitiu multitudinari i una copa de cava, oferts per l'Ajuntament vilanoví a l'espai segle XXI del Museu. Allí es va projectar el documental sobre el ferrocarril al Penedès, i una filmació fins ara inèdita de l'acte fundacional realitzada en aquell 15 de maig de 1977 pel consoci fundador Marcel·lí Forcada i Domingo, el 15 de maig de 1977, a Sant Martí Sarroca. La vetllada es va cloure amb un brindis de l'actual junta directiva i l'actuació del reconegut grup d'havaneres de Calafell Veles e vents.

PARLAMENT DE JOAN SOLÉ I BORDES, PRESIDENT DE L'IEP

Bon vespre.

L'Institut celebra tres dècades de vida i activitats i expressament venim a celebrar-ho a Vilanova i la Geltrú, la que considerem des de sempre —i amb tots els permisos que calgui— la gran capital del Penedès, d'un Penedès ampli, amb profundes arrels històriques en tres comarques. Personalment, jo sempre m'he volgut mirar Vilanova com la gran capital d'aquesta terra i no pas la de la darrera anella de l'àrea metropolitana barcelonina.

Ens plau, a més, celebrar-ho en aquest Museu del Ferrocarril que tots somiem en un futur ben proper com el Museu del Ferrocarril dels Països Catalans. La imatge ens serveix perquè el ferrocarril és una eina de la tecnologia que ens ve del passat, que ens fa referència a la història però que mira al futur amb decisió. Així és com volem el nostre Penedès i en això fa trenta anys que treballem, com escriu un company de junta avui mateix en un mitjà penedesenc, els reptes de futur del nostre Institut passen per refermar els vincles de la cultura al Penedès, incorporar noves generacions i nous i esdevenir un centre de referència.

Jo voldria recordar aquí com en l'empenta inicial de l'Institut d'Estudis Penedesencs hi havia un nombre destacat de vilanovins i d'altres poblacions del Garraf, dones i homes de primera línia en el món de la cultura, alguns dels quals aquest vespre són entre nosaltres i altres com Albert Virella o Teresa Basora ja ens han deixat, però el seu treball i l'ideal penedesenc perdura entre nosaltres.

Quan el 1877 van constituir l'Institut d'Estudis penedesencs ens movia únicament un objectiu d'estudi i coneixement d'una terra que consideràvem i seguim considerant comarca natural i patrimoni comú de tots els que l'estimen. És cert que ha canviat molt en trenta anys, però l'ideal segueix igual que el primer dia. Podria reduir a xifres la feina feta en aquestes tres dècades, a parlar de nombre de socis i de comparar-nos amb altres centres d'estudis, però el resum és que tots hi hem treballat en la mesura que ens ha estat possible —amb alts i baixos, no cal dir-ho, i amb moments especialment difícils—, des de treballs de doctors universitaris fins a petites aportacions al coneixement del patrimoni d'algun indret gairebé inaccessible, i tot això en publicacions, en exposicions, a través de visites i en les activitats de les diverses seccions.

Ara coneixem molt més la nostra terra i és aquest coneixement el que referma la nostra unitat i l'ideal que ens mou des del primer dia, no ens enorgulleix la feina feta ni volem cap reconeixement, ens esperona tota la tasca que queda per fer i tots els que hi donen suport, des de fa anys ja amb la col·laboració de tota una colla de centres locals de recerca que sabem ens considereu una mica com el germà gran, no el que mana, sinó aquell que sempre teniu a disposar.

Avui mirem al futur, un nou anagrama que veieu aquí n'és la referència, continuïtat i renovació que podeu apreciar també en el nou web de l'Institut que veieu projectat rere meu i que pràcticament gairebé ja podeu trobar a la xarxa global, com hi podeu trobar les 10.000 pàgines digitalitzades de la nostra *Miscel·lània Penedesenca*.

A l'hora de donar les gràcies esmentaré sols el Museu del Ferrocarril que ens acull a casa seva i l'Ajuntament de Vilanova que ens convida, i amb ells a tots els que han col·laborat a fer

possible aquest vespre de celebració. No diré altres noms, però donaré les gràcies a totes les institucions, entitats, ajuntaments, consells comarcals, diputacions i empreses que, en la mesura de les seves possibilitats, ens han donat suport i ens el continuen donant després de trenta anys. I sobretot us donaré les gràcies a tots vosaltres que representeu les dones i homes de l'Institut, el capital humà que l'ha fet possible, que sovint hi heu treballat en moments difícils, en situacions problemàtiques o amb dificultats organitzatives considerables, i que sempre ho heu fet únicament i exclusivament per l'amor a la terra.

Mireu, quan l'11 de setembre del 2004, després de veure com es començava a parlar de plantejaments evidents en la divisió territorial de Catalunya, la junta de l'Institut vam decidir donar a conèixer un "Manifest del Penedès" ho vam fer amb la imatge de dir: tirem quatre coets a veure si n'hi ha molts que vénen a la plaça a veure què passa, perquè no podem negar que la labor de recerca sol ser una tasca en la qual sovint no tens el convenciment del reconeixement genèric, com tampoc podem negar que el Penedès d'ara i la seva gent no ha de ser necessàriament el mateix de fa trenta anys.

Ja heu vist el que ha passat, oi? Sens ha omplert la plaça com mai no hauríem imaginat, i han baixat també els de l'Anoia, i cada dia hi tenim gent, i tothom treballa per la Vegueria del Penedès amb un esperit i una il·lusió que és exactament aquell mateix que vam viure a Sant Martí Sarroca el 15 de maig de 1977 quan constituïem l'Institut d'Estudis Penedesencs, al mateix temps que reclamàvem l'Estatut d'Autonomia de Catalunya. Segur que ara tots els que van protagonitzar aquella primera empena i que ja no hi són ens veuen des d'algun racó del cel dels penedesencs i se senten orgullosos del patrimoni cultural i humà que perdura i que ens identifica.

Que sigui, doncs, a la memòria de tots els que han fet possible aquests trenta anys i a la salut de tots els que heu de fer possible els trenta propers. Moltes i moltes gràcies, penedesenques.

PARLAMENT D'ESTEVE CRUANYES I OLIVER, EXPRESIDENT DE L'IEP

Molt bona nit.

Per una banda, se'm va convidar a dir unes paraules, però per altra en la convocatòria d'aquest acte es diu que els parlaments seran pocs i curts. Trobo molt bé aquest advertiment, ja que d'aquesta forma ens obligueu a ser concisos i resumir en paraules molt concretes el que tenia pensat dir. Estigueu tranquils, la meua "llauna" d'orador de vuitanta-dos anys sols durarà set minuts.

N'han passat ja trenta de la constitució del nostre Institut, i és bo que ho rememorem, però en primer lloc voldria tenir un record per als cinc companys que formaren la comissió promotora, i que van ser els "culpables" de la nostra creació. Em refereixo a Mn. Aragonès, Lluís Jou, Francesc X. Puig-Rovira, Joan Tarrada i Miquel Castellví (aquests dos últims ja traspassats). Ells van ser els responsables de la crida feta als estudiosos penedesencs a través de cartes personals, dels setmanaris del Penedès i de les entitats culturals de les tres subcomarques, i dirigida a totes les persones que se sentien identificades amb la motivació que ells exposaven. Al mateix temps, ja ens fixaven la data del 15 de maig de 1977 per reunir-nos al castell de Sant Martí Sarroca i celebrar l'acte fundacional.

En tal dia es reuniren una bona part dels 257 socis ja inscrits i, després de diversos parlaments, la Comissió promotora ens presentà una Junta Directiva provisional formada en un principi per Teresa Basora (presidenta), Ramon Planas (sotspresident), Pere Puignau (tresorer), Joan Tarrada (secretari), i com a vocals: Mn. Josep M. Aragonès, Antoni Barceló, Miquel Castelví, Lluís Jou, Josep M. Masachs i Xavier Virella; una directiva que va quedar ampliada amb Josep Giralt, Josep M. Inglès, Joan Solé (l'actual president), Vinyet Panyella i Esteve Cruanyes, que foren oficialment acceptats en l'assemblea del 13 d'abril de 1980.

Han passat trenta anys de la fundació de l'Institut, i avui ho celebrem amb el goig de poder presentar una tasca molt plena amb les activitats que s'han pogut portar a terme durant aquest temps. La casa s'ha fet gran, ja que avui crec que sumen més de 1.200 socis i veig que l'esperit de l'entitat es conserva plenament en les paraules que va dir el dia de la fundació la primera presidenta, la senyoreta Teresa Basora: *"El nostre paisatge està fet a la mida humana i per això caldria explicar que el nostre sentit de comarca és ampli; és el natural, fonamentat en la geografia que ha donat forma a les nostres terres, en un passat històric comú i en una tradició de relacions humanes mai no rompudes. El nostre sentit de comarca correspon al Penedès històric, al Penedès gran, tot reconeixent i respectant la diferenciada personalitat de les tres subcomarques."*

Com veieu, una de les primers il·lusions de l'Institut era reconèixer el Penedès Gran i, si recordeu, aquest era el nom del primer butlletí —*Gran Penedès*—, del qual es van publicar més de setanta números. La idea de Vegueria ja era reivindicada fa trenta anys i encara no s'ha pogut aconseguir.

La senyoreta Basora continuava dient: *“L’Institut ha de ser obra de tots plegats; necessita de tothom: dels que hi puguin treballar en els programes de les seccions i dels qui vulguin ajudar amb l’adhesió moral. Aquesta junta fa públic el compromís de treballar per promoure i intensificar el coneixement de les nostres terres, els nostres homes i les nostres institucions.”*

Va tenir tota la raó. Abans de la nostra fundació, a l’ample del Penedès i cada un en el seu poble, hi havia molta gent que treballava en l’anonimat en tasques de recerca històrica, literària, costumista, etc., i que no es coneixien entre ells. Eren els que el nostre company de junta Ramon Planes, en un article que va escriure a *El Correo Catalán*, anomenava “el soldat desconegut”. La nostra entitat els va donar a conèixer i possibilità que es relacionessin entre si. La prova la vàrem tenir en la convocatòria de la *Miscel·lània* del 1978 per recollir el primer grup de monografies o comunicacions inèdites, que fou un èxit tal que es van haver de seleccionar els treballs, ja que no cabien en un volum. I en aquest apartat és importantíssim el nombre de publicacions, llibres i revistes que s’han tret a la llum. No fa gaires dies es publicà el volum número 154, que precisament és un treball sobre el ferrocarril al Penedès.

La tasca que durant aquests anys ha portat a terme l’Institut ha estat llarga i molt fructífera. Voldria recordar breument les sortides per donar a conèixer el Penedès, les sortides fora comarca per relacionar-nos amb altres institucions semblants a la nostra, els viatges de turisme cultural a diferents llocs d’Espanya, les sortides a peu per la comarca, les jornades d’estudi, les festes literàries de Sant Jordi, les múltiples conferències, les variades exposicions, els molts treballs de les seccions, etc., etc.

El conjunt o potser la tipologia de les persones que al llarg d'aquests trenta anys han treballat per l'Institut jo diria que ha canviat. Els primers anys érem d'un tipus més populista, autodidactes, érem pocs els universitaris. Avui el vostre conjunt és més científic, sou gent que heu sabut donar un altre caire a la forma de treballar. Amb els anys heu millorat el nostre nivell cultural i això és bo.

Malgrat tot, estic content d'haver contribuït a la llarga tasca de treballs d'aquests anys i em sento orgullós perquè amb dotze anys de membre de junta i cinc de president amb la col·laboració del secretari Xavier Virella, a més de treballar intensament per l'Institut, lloc on haig de dir que m'ho he passat molt bé, també aquest m'ha permès relacionar-me i fer amistat amb moltíssima gent de la nostra comarca.

Abans d'acabar aquestes paraules deixeu-me tenir un record de gratitud per a unes persones que van treballar sense cap interès pel bé del nostre Institut, i que malauradament ens han anat deixant. Segur que m'oblidaré algú, però malgrat aquest risc vull mencionar la Teresa Basora, Josep M. Masachs, Jacint Picas, Ramon Planes, Antoni Barceló, Antoni Vigó, Joan i Albert Virella, Miquel Castellví, Josep Giralt, Josep M. Rovirosa, Ramon Bosch de Noia, Mn. Joan Bonet, Mn. Lluís Via, Jordi Llopart, Antoni Massanell, Salvador Olivella, Ramon Puigcorbé, Pere Ribé, Fèlix Senabre, Pere Mestre, Pere Casanovas i darrerament el nostre primer secretari, en Joan Tarrada. Que tots ells puguin descansar en pau.

Per tancar les meves paraules ja només em queda felicitar tota l'actual Junta per la feina que esteu fent, demanar-vos que no defalliu, que Caixa Penedès continuï col·laborant com ho ha fet durant aquests anys, i esperar que tots plegats puguem celebrar forces aniversaris més, malgrat que jo ja no pugui esperar-ne gaires.

Gràcies per la vostra atenció.